

Viața Românească în Bucovina

Teatrul *)

Mi-a mai rămas să vorbesc despre activitatea teatrală a societății muzicale „Armonia” și despre reprezentațiile de diletanți.

În anul 1882 s'a format în Cernăuți o trupă de diletanți români; presidentul acestui comitet teatral român de diletanți a fost pâr. exarch al catedralei *Ioan Procopovici*, ca director de scenă funcționa *Vasile Morariu*, iar capelmastru era *Tudor cav. de Flondor*, pe atunci în etate de 19 ani. Se da în fiecare a doua Joie o reprezentație teatrală, în Joia premergătoare reprezentației și în cea următoare cite un concert. Reprezentațiile se dau în sala „Otel de Moldavie”, sală în care și-au dat până la 1877 toate trupele reprezentațiile lor regulat.

La 21 Decembrie s'a dat prima reprezentație cu :

Millo director sau mania posturilor de Alexandri.

Nu te juca cu focul de I. Negruzzi.

A doua reprezentație cu :

Pindra din casă, comedie cu cintee într'un act de V. Alexandri, și
Cinel-Cinel de Vasile Alexandri.

Acești începutul teatrului diletant român în Bucovina și primirea bună ce i s'a făcut, dă raportorului *Olinescu* speranța, că „prin acest teatru diletant se va inaugura timpul unui teatru național român pentru Bucovina” (*Familia* XIX; 23).

În Aprilie 1883 se disolvă comitetul teatral diletant și mobilierul și garderoba trec în proprietatea „Armoniei” care înființează o secție pentru reprezentări teatrale. Reprezentațiile teatrale aduc viața în Cernăuți și interes pentru literatura dramatică română, după cum constată raportorul.

Am strâns în tabela statistică ce urmează toate datele privitoare la reprezentațiile teatrale ale „Armoniei:” 1).

*) Articol final. A se vedea „V. R.”, III, 419 și IV, 110.

1) „V. R.”, arată că s'a repetat *odată*, de două ori, etc.

1. 13 Mai 1883. *Rămășagul*, comedie cu cinceze in 1 act, de V. Alecsandri, muzica de T. Flondor și, in aceeași zi:
2. *Nunta Țărănească* *, operetă in 1 act, de V. Alecsandri, muzica de T. Flondor.
3. 1883 *Cucoana Nastasia Hodoronc*, comedie in 3 acte de G. Bengescu.
4. „ *Arvinta și Popoalea*, comedie in 1 act de V. Alecsandri.
5. „ *După teatru*, comedie in 1 act de T. V. Stefanelli.
6. „ *Creditorii* *, comedie in 1 act de V. Alecsandri.
7. „ *Cinel-cinel* *, vodevil in 1 act de V. Alecsandri, muzica de T. Flondor.
8. 22 Oct. 1883. *Un brandaștr în livrés*, comedie intr'un act, localizată de T. V. Stefanelli.
9. *Lița Pescărița* **, operetă națională de N. A. Bogdan, muzica de T. Flondor.
10. 1883. *Un tutor*, comedie in 3 acte de M. Poni.
11. „ *Ordinul de a sfârși*, comedie in 1 act de C. Dimitrescu.
12. „ *Florin și Florica*, vodevil in 1 act de V. Alecsandri, muzica de T. Flondor.
13. 10 Ianuar 1884, *Contesa Margot*, comedie intr'un act din franțuzește de M.
14. 25 Ianuar 1884 *) *Ciobanul* *, cântonetă de E. Carada.
15. „ *Rusaliele*, operetă in 2 acte de V. Alecsandri, muzica de T. Flondor.
16. 25 Ianuar 1884. *A sosit unchiul*, comedie in 1 act de Koziobrodzki-Meșoder.
17. 25 Ianuar 1884. *Pentru o pălărie*, comedie in 1 act de St. Popescu.
18. 25 Ianuar 1884. *Fula Cojocariului*, comedie in 1 act de D. Miclescu.
19. 25 Ianuar 1884. *Baba Hirca*, * operetă in 2 acte de Millo, muzica de A. Flechtenmacher.
20. 1884. *Agachi Plutur*, comedie in 3 acte de V. Alecsandri.
21. „ *Panflie Mesteșănilă*, comedie in 3 acte de St. Popescu.
22. „ *Doi sfoși*, comedie in 1 act de Labouchère, trad. C. Bălănescu.
23. „ *Băcalul Tulungca*, comedie in 2 acte după o piesă franceză de V. Morario.
24. 4 Februar 1885. *Găina cîntă*, comedie in 1 act de Bayard, Dunoisier Dennery, trad. Bălănescu.
25. *Nunta Țărănească*, operetă in 1 act de V. Alecsandri, muzica de T. Flondor.
26. 25 Mart 1885, *Noaptea sf. George* *, operetă in 3 acte de T. Alexi, muzica de T. Flondor.
27. 4 Mai 1885, *Baba Hirca*, operetă in 2 acte de M. Millo, muzica de A. Flechtenmacher.
28. 27 Mai 1885. *Doi sfoși*, comedie in 1 act de Labouchère trad. C. Bălănescu.

1) Raportul „Armoniei” nu spune care piese s'au jucat in 1883 și care in 1884, ci le iușiră toate la un loc, amintind numai că au fost 19 reprezentațiuni. Din cronicole teatrele trimise de d. D. Olinescu „Familioi”, se pot stabili unele date.

29. 27 Mai 1885. *Casa vechie*, comedie în 1 act trad. din franțuzește de dr. M. P.
30. 15 Oct. 1885. *Romantic*. comedie în 1 act de St. Popescu. S'a dat și un concert.
31. 20 Dec. 1885. *Socrul unui ginere*, com. orig. în 1 act de Myller. S'a dat și un concert.
32. 5 Faur 1886, *Cartea III, capitoul I*, comedie în 1 act de E. Pierron și A. Lafférière, trad. Manoliu.
33. 5 Faur 1886, *Doi sfoși*, comedie în 1 act de Labouchère-Bălăncescu.
34. 20 Sept., *Sulimanul*, comedie în 1 act de F. A. Sauer, trad. de E. Sevescu. S'a dat și un concert.
35. 15 Ianuar 1887, *Furiile tinereții*, comedie în 1 act de D. Malla.
36. 16 Faur, *Bacalul Tulungea* comedie în 2 acte, după o piesă franceză, de V. Morariu.
37. 17 Mart, *Doi morți vii*, comedie în 2 acte de V. Alecsandri.
38. 3 April, aceeași piesă.
39. 5 Mart 1888, *Cărăbușul*, vodevil în 2 acte de C. Stamati.
40. 16 Mart, aceeași piesă.
41. 2 Ian. 1889, *Ginerile lui Hagi Petcu*, de V. Alecsandri.
- (6 Mai 1898 ¹⁾, *Craiu nou*, operetă națională în 3 acte de V. Alecsandri, muzica de C. Porumbescu.
42. (*Doi surzi*, comedie de Labiche, trad. din franțuzește.
43. 10 Mai, aceeași piese.
44. 10 Faur 1899, *Un om buclucaș*, prelucrarea din franceză de Maria Baiulescu.
45. 10 Faur 1899, *Omarul din strada Cărbunariilor*, farsă.
46. 2 Mart, *Candidatul Linte*, operetă comică de C. Porumbescu.
47. 8 Mai, *Craiu nou*, operetă națională de V. Alecsandri, muzica de C. Porumbescu.
48. 12 Mai, aceeași piesă.
49. 2 Septembrie, *Candidatul Linte* ²⁾, operetă comică de C. Porumbescu.
50. 4 Mai 1901, *Moș Ciocirlan*, operă de C. Berariu și T. Bocancea, muzica de F. Flondor.
51. 6 Mai, repriza aceleiași piese.
52. 12 Mai 1902, *Moș Ciocirlan*, operă de Tem. Bocancea și C. Berariu, muzica de T. Flondor.
53. 15 Maiu, aceeași piesă.
54. 16 Maiu, aceeași piesă.
55. 1 Maiu 1903, *Craiu nou*, operetă națională de V. Alecsandri, muzica de C. Porumbescu.
56. 2 Mai, *Norocul*, feerie în 7 tablouri de Gr. Pantazi și C. Berariu
57. 3 Maiu, repriza „Norocului”.
58. 4 Maiu, aceeași piesă.
59. 10 Maiu, *Craiu nou*, operetă națională de V. Alecsandri, muzica de Porumbescu.

1). Timpul de 10 ani dela 1888—1898 este numit cu drept cuvint de autorul istoricului societății, dr. E. Služanschi „sezon mort”.

2) Reprezentarea aceasta s'a dat în Suceava.

60. 18 Mai 1905. *Trei doctori*, comedie în 1 act de Vlaicu.
 61. " " " *Comul Leonida față cu reacțiunea*, farsă în 1 act de I. L. Caragiale.
 62. 18 Mai 1905, *Leac pentru soacra*, comedie în 1 act de Trocaru.
 63. 18 April 1907. *Ovidiu*, actul V, dramă în 5 acte de V. Alecsandri.
 64. " " " *Năpasta*, dramă în 2 acte de I. L. Caragiale.
 65. 22 " *Repetirea aceluiași piese*.

Titlul de glorie al „Armoniei” pe acest teren este activitatea ei teatrală dela început, din anii 1883—1888, și reprezentarea pieselor: *Craiu nou*, *Moș Ciocîrlan*, a feeriei *Norocul*, la cari sperăm să se înșire și reprezentarea piesei *Noaptea sf. George*, care se prepară acum.

Într'un articol intitulat „Societatea Armonia” (Revisla politică I; 18) se apreciază astfel activitatea de 5 ani a societății pe terenul teatral: „Armonia” nu se mărginește numai la atita (la concerte, serate) ci ea merge mai departe, ea împreună cu cîntarea și teatrul. Se alege bucăți teatrale, se împart roluri, membrii „Armoniei” le studiază și deodată ne trezim cu un teatru român diletant.

Partea teatrală a adus societății laudele cele mai mari nu numai din partea Romînilor ci și din partea străinilor. Acel teatru diletant a avut influența cea mai mare asupra simțului național, căci el l'a deșteptat la mulți Romîni din capitală și la cei la care era simțul național deșteptat l'a întărit și mai puternic.

Teatrul a întrodus într'un mod foarte ușor și lectura clasicilor romîni, deoarece fiecare căuta să aflu lucruri potrivite pentru teatrul lor și mai mulți tineri fiind inspirați de Melpomene s'au încercat să lucreze bucăți originale acomodate teatrului local”.

Opera „*Moș Ciocîrlan*” a trecut granițele țării noastre și a fost reprezentată, ca o solie a unor zile mai bune, ce vor să vie, în două centre ale Romînizmului, în momente deosebit de solemne: în Sibiu, cu ocazia inaugurării „Muzeului național” și în București, unde s'a reprezentat de 5 ori cu ocazia Expoziției jubilar. Ea a devenit astfel un bun comun al Romînilor de pretutindeni, și astfel a contribuit și mica și cultural neînsemnata fracțiune a Romînilor bucovineni cu un modest obol la ridicarea artei naționale.

Și „*Craiu nou*” a trecut granițele țării noastre și a fost reprezentat în *Lugoj* și în *Biserica Albă*. Abia după ce a fost piesa reprezentată în alte părți s'a dat și în Bucovina. Recensentul „*Patriei*” introduce darea sa de sană despre prima reprezentare a operetei „*Craiu nou*” cu următoarele șire: „Armonia” a împatriat cu reprezentațiunea de eri seară moaștele spiritului profetului, care ca toți profeții a fost profet pentru toți Romîni, numai pentru cei din patria sa mai strîmă nu. Aceste moaște: *Craiu nou*, operetă de prea timpuriu decedatul C. P. s'au reînțors pe pămîntul Bucovinei din care s'au zămislit și reîntoarcerea a fost un act de triumf național”. (Patria III, 267).

Un lucru reiese din cercetarea de pănă arunca, că dacă se mai poate înjgheba o modestă, dar trainică activitate teatrală la noi în țeară, apoi ea poate purcede cel mai bine dela „Armonia,”

Despre celelalte reprezentări teatrale date de diletanți se poate spune atita, că ele sînt o probă mai mult pentru afirmația noastră că nicăcîri nu s'a manifestat în decursul timpului o idee conducătoare, nicăcîri nu s'a lucrat după un plan bine deosebit, ci cu totul și pretutîndea a fost *improvizat*. Aceasta-i impresia ce am avut-o răsfoind ziarele noastre ca să culeg informațiuni, această impresie am avut-o și în anii din urmă, cînd am urmărit cu interes activitatea ce s'a desfășurat pe acest teren. Se întîmplă că o societate de binefacere nu dispune de fonduri, iute se improvizează o reprezentare teatrală, cu piese alese în grabă, de cele mai multe ori studiate slab și astfel să uită că aria are altă menire decît să servească *numai* ca mijloc pentru ajungerea altor scopuri.

Se impune numai decît o schimbare în dir ecția aceasta; cum ini-o închipui eu voi arăta pe larg la altă ocaziune. Aici voi induce numai cîteva date statistice, cari deși sînt incomplete—este imposibil de a da tabele statistice complete, căci multe reprezentații n'au fost înregistrate în ziare—vor arăta totuși cetitorilor marginile, în care s'a mișcat activitatea teatrală a diletanților noștri.

În *Cernăuți* s'au mai dat următoarele reprezentații :

1. 18 Ianuar 1894, Nino dramalet de Cerchez, aranjată de Junimea.
2. " " " Mademoiselle Mephistofeles, comedie de Stamati Ciurea, aranjată de Junimea.
3. 9 Fevruar 1894, Un trandafir în livréc, comedie din franțuzește de T. V. Stefanelli, aranjată de Junimea.
4. 9 Fevruar 1894, Post festum, comedie în 1 act de Wichert, trad. de M. Stefanelli, aranjată de Junimea.
5. 6 Iulie 1894, Drumul de fier, comedie cu cîntece în 1 act și 2 tablouri de V. Alecsandri.
6. 8 Iunie 1905, O Scrisoare perJută, comedie în 4 acte de Caragiale, aranjată de Junimea.

În *Suceava* s'au dat următoarele reprezentații :

1. 6 Iulie 1892, Rusaliilo, vodevil în 1 act și 2 tablouri de V. Alecsandri.
2. 1 Fevruar 1893, Rămășagul, proverb în 1 act de V. Alecsandri.
3. " " " Cinel-cinel, comedie cu cîntece de V. Alecsandri.
4. 6 Iulie 1893, Nunta ăărănească, vodevil național de V. Alecsandri.
5. " " " Cinel-Cinel, comedie cu cîntece de " "
6. 5 " 1899, Mademoiselle Mephistophéles, vodevil în 1 act de C. Stamati Ciurea.
7. 5 Iulie 1899, Cărăbușul, vodevil în 4 acte de C. Stamati Ciurea
8. 16 Dechemvrie 1900, Tiuăra semeio arțgoasă de Etienne, traducero din franțuzește de M. Stefanelli.
9. 16 Dechemvrie 1900, Conul Leonida față cu reacțiunea, piesă în 2 acte de I. L. Caragiale.

mână, piesa însă „a indignat” pe criticii dela ziarele Neînfești. Voiu cita din recenziunile ce s'au făcut numai cite-va pasaje. În „*Czernovitzer Zeitung*” din 15 Ianuarie aflăm următoarele: „Drama de tot realistă „Năpasta” de Caragiale trad. de A. Last a fost interpretată foarte bine de d-șoara Prandstetter (Anca) și domnii Popp (Ion) și *Metzl* (Dragomir). Actorii nu găesc în rolurile lor nimic mulțămilor, că personajele sint—puțin spus—*nesimpatice*; ceea ce a putnt interesa, a fost interpretarea, care merită toată recunoștința cu alt mai mult, că aproape totul a fost creațiune proprie”.

În „*Bukovinaer Rundschau*” 13 Ianuarie) sîrlică un oare-care *Josef Czeikel* drama fără milă. După ce critică tehnica dramei, constată că defectul principal al dramei este caracterul absolut imposibil al Ancăi, care e numită „o monstruositate psihologică”. Cel mai aspru e însă recen-sentul ziarului „*Bukovinaer Nachrichten*” (14 Ianuarie). Th. M. care numește piesa „Colportageromangeschichte” și încheie: „nime să nu se încumele și să deie piesa bucătăriței sale chiar numai să o citească, dacă vrea să aibă liniște în casă”. E o critică foarte pătimașă și părtinitoare. În fine traducătorul *A. Last* vorbește în două foiletoane consecutive din „*Buk. Post*” (12 și 14 Ianuarie) despre piesă; în primul vorbește despre Caragiale, comediile sale și apoi pe larg despre „Năpasta”, în al doilea despre reprezentarea ei pe scena teatrului din Cernăuți.

Aceasta este activitatea teatrală în Bucovina : puțină și dezordonată ; ce s'ar putea face de acum înainte voiu arăta cu altă ocaziune.

Cernăuți în April, 1907.

George Tofan.